

Atzinums un ieteikumi par politikas dokumentu nevalstiskā sektora kontaktpunkta izveidei Ķekavas novadā, tai skaitā sadarbības moduli ar novada pašvaldību

Autors: Āris Ādlers
2022.gads

Konteksts	2
Ieteikumi un komentāri	3

Atzinums un ieteikumi sniegti par sekojošiem projekta “Partnerības Daugavkrasts” kapacitātes stiprināšana jaunas funkcijas attīstīšanai” laikā izstrādātiem dokumentiem:

- Biedrības “Partnerība “Daugavkrasts”” līdzšinējās darbības audita ziņojums
- Vietas iedzīvotāju iesaiste kopienas piederības apziņas veidošanā – stratēģija un idejas
- Biedrības “Partnerība “Daugavkrasts”” jauno biedru piesaiste, līdzdalības mehānismi un rekomendācijas atbildības deleģējumam
- Vadlīnijas sabiedrības līdzdalībai Ķekavas novada pašvaldībā
- Biedrības “Partnerība “Daugavkrasts”” lomu un funkciju plānošanas matrica

Konteksts:

Līdzīgi kā citos novados, kas robežojas ar Rīgas pilsētu, arī Ķekavas novadā ir reģistrētas gan Nevalstiskās organizācijas (NVO), kuru reģistrācija novada teritorijā ir apzināta (Plānota un tiek organizēta darbība novada teritorijā), gan, nosacīti, nejausa (Ar to saprotot, ka organizācijas darbība vai rīkotās aktivitātes nav plānots veikt novada teritorijā, piemēram, nacionāla mēroga organizācijas ar reģistrācijas vietu- Ķekavas novads). Lai arī juridiskā adrese Ķekavas novadā ir atrodama vairākiem simtiem biedrību, biedrības “Daugavkrasts” redzeslokā, kas ilgstoši īsteno projektu NVO sadarbības veicināšanai un aktivizēšanai, un ir piekritis informācijas par sevi publiskošanu, ir tikai aptuveni 25 NVO (<https://daugavkrasts.lv/kekavas-novada-nvo/informacija-par-nvo/>) Šīs ir biedrības, kuras ir nodibinājušas kontaktu ar biedrību “Daugavkrasts”, daļa ir tās biedri, izteikuši vēlmi sadarboties ar citām NVO un iesaistīties sadarbības veidošanā ar pašvaldību. Vairākas biedrības un to darbība ilgstoši saistīta ar biedrību “Daugavkrasts”, jo tās īstenojušas LEADER projektus.

NVO Ķekavas novadā iesaistās gan teritorijas attīstībā, gan sabiedriskās, gan kultūras, gan sporta dzīves organizācijā. Tāpat, novadā darbojošās biedrības apvieno cilvēkus ar kādu konkrētu hobiju, sniedz atbalstu cilvēku grupām (Arī sociāli neaizsargātām), cilvēku integrācijai, kā arī īpašumu apsaimniekošanai. Novadā aktīva ir arī uzņēmējus apvienojoša biedrību un kopienu veidošanas organizācijas. Tie ir aktīvi cilvēki, kas dažādu iemeslu dēļ ir iesaistījušies novada “Dzīvīguma” nodrošināšanai un veicināšanai. Šāda aktivitāte ir ar būtisku ieguldījumu ne vien Pilsoniskās iniciatīvas jomā, bet bieži vien sniedz ieguldījumu ekonomiskās aktivitātes stimulēšanā.

Ņemot vērā NVO pozitīvo ieguldījumu, svarīga šādu aktīvu organizāciju un cilvēku, kas iesaistās to darbībā, skaita palielināšanās.

Iedzīvotāju zināšanas par iespējām, ko sniedz NVO ir nepietiekamas. Plašākai sabiedrībai trūkst pozitīvas pieredzes par NVO darbu un plašu iesaisti biedrību darbā. Lai risinātu šos jautājumus, ir nepieciešams veicināt informācijas pieejamību, praktisku atbalstu, kā arī iedrošināšanu cilvēkiem iesaistīties vai pašiem veidot Nevalstiskas organizācijas. Svarīga ir arī resursu pieejamība faktiskas biedrību darbības funkcionēšanai (Cilvēkresursi, Finanšu resursi u.c)

Vēsturiski, Latvijā NVO darba veicināšanai un atbalstam tika veidoti/izveidoti vairāki gan NVO resursu centri, gan NVO centri, kuriem atsevišķos laika periodos ir gan piešķirti resursi darba veikšanai, gan tie paši piesaistījuši līdzekļus nosacītās “funkcijas” izpildei (Zemgales NVO Centrs, Dienvidlatgales NVO Centrs, Jēkabpils NVO resursu centrs, Kurzemes NVO Centrs u.c) Rīgas Reģionā (Ķekavas novadu arī var uzskatīt par šo reģionu) nosacīti šādu funkciju pildīja Latvijas Pilsoniskā Alianse (LPA), tomēr, faktiskā dzīve pierādījusi, ka atbalstam ir jābūt lokālākam un tuvākam,

īpaši, ja runa ir par jaunu iniciatīvu un praktisku, dažādu formu atbalstu, pie kam pēdējos gados LPA šādu reģionālo rūpi pat vairs nepraktizē. Augstākminētais liek secināt, ka **NVO vai Aktīvo iedzīvotāju kontaktpunkta sadarbības un atbalsta funkcijas nodrošināšanai Ķekavas novadā un nedaudz plašākā teritorijā ir pamats.**

Sabiedrības līdzdalību pašvaldības novadā organizē pati pašvaldība, kura, līdz ar NVO sektora attīstību, pēdējos gados ir saredzējusi tajā partneri sadarbības un līdzdalības uzlabošanai starp pašvaldību un novada iedzīvotājiem. Tā, pašvaldības mājas lapā ir pat minēts, ka ticis rīkots NVO forums kopā ar biedrību "Daugavkrasts". Ir vērts ņemt vērā to, ka, prakse rāda, ka, praktiskus novada attīstības jautājumus (gan stratēģiskus, gan Operacionālus) pašvaldība risina, iesaistot plašu neorganizētu sabiedrību (Caur Sabiedriskajām apspriedēm, anketām utt). Vēršanās pie organizētās sabiedrība daļu, proti, NVO, notiek epizodiski. Dažādi formāti, kuros norit dialogs starp pašvaldību un NVO, pārsvarā skar pašu NVO jautājumus, nevis jautājumus, kas aktuāli plašākam vai šaurākam novada iedzīvotāju lokam un, kas ir nonākusi NVO redzes lokā. Lai arī biedrība "Daugavkrasts" ir rīkojusi pasākumos, kuros iedzīvotāji un pašvaldība diskutē par dažādiem tematiskiem jautājumiem, to nevar uzskatīt par līdzdalības organizēšanu vai koordinēšanu. Šādām tikšanās ir pozitīvs efekts "tiltu" veidošanai, tomēr tā ir laba komunikācijas un informācijas apmaiņas platforma ar iedzīvotājiem un atsevišķiem NVO pārstāvjiem, nevis līdzdalības koordinēšana vai pārstāvniecības nodrošināšana.

Tas, ka pašvaldība uzrunā "iedzīvotājus" nevis "biedrības" skaidrojams ar to, ka tādu biedrību, kuras var uzskatīt par tā saucamajiem "Viedokļu līderiem" ir maz. Biedrības aktīva darbība vēl nenozīmē, ka tā var/spēj pārstāvēt pašvaldībai lietojamu viedokli rīcībpolitikas veidošanai (Ja biedrība aktīvi rīko kādas kultūras aktivitātes, tas nenozīmē, ka tā regulāri apkopo un analizē iedzīvotāju viedokli par kultūras jomas attīstību novadā vai apkārtnē). Tāpat, novadā grūti identificēt tā sauktās "Jumta organizācijas", kas apkopo kādas jomas organizācijas un veic to interešu aizstāvību. Biedrībām vai iedzīvotāju grupām lielākoties ir kapacitātes aktualizēt atsevišķus jautājumus vai problēmu situācijas, pie kam ar grūtībām tās virzīt vai mērķtiecīgi sekot to risināšanai.

Labas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai pašvaldībā ir vairāki priekšnoteikumi (Atklātums, izpratne par svarīgumu, Pietiekami resursi, Sasniegtas mērķa grupas, iesaistes metodes, Atgriezeniskā saikne, Regularitāte) kā arī Zināmi Dažādi izmantojami līdzdalības veidi. Priekšnoteikumu attīstīšana un līdzdalības veidu pielietošana bieži ir atkarīgs no politiskās gribas, kas nelabvēlīgu apstākļu sabiedrības līdzdalībai sakrītības rezultātā var novest pie līdzdalības iespēju samazināšanās vai izkropļotas tās īstenošanas. Nepieciešams veidot tādu sistēmu, kur ir kāda/kādas NVO, kas gan seko līdzī ("WachDog"- Sargsuņi) priekšnosacījumu attīstībai un/vai nu seko līdzī līdzdalības formu attīstībai, vai arī aktīvi koordinē šo procesu. Augstākminētais liek secināt, ka **NVO vai Aktīvo iedzīvotāju kontaktpunkta funkcijas sabiedrības pārstāvniecības nodrošināšanai Ķekavas novadā ir pamats.**

Ieteikumi un komentāri:

- 1) Veidojot NVO kontakta punktu, pievienojot jauno funkciju biedrības "Daugavkrasts" darbībai pieņemot stratēģisku lēmumu: Vai nu veidot kontakta punktu atbilstoši jau statūtos minēto biedrības mērķu punktiem un to garam (Piemēram, šiem Statūtu punktiem "Nr. 1.Veicināt un atbalstīt sabiedrības

iesaistīšanos lauku teritorijas attīstībā, un Nr. 4. Veicināt kopienas sadarbības tīkla veidošanos) vai arī pārskatīt statūtus un precīzi noformulēt, ka biedrības “Daugavkrasts” mērķis ir uzturēt NVO kontakta punktu.

- 2) Rūpīgi izstrādāt paša NVO kontakta punkta “Solījumu” un “Vēsti” ko Ķekavas novada iedzīvotāji iegūs/var iegūt vērstoties kontakta punktā jeb biedrībā “Daugavkrasts”. Vai tā ir iespēja veidot novada dzīvi kvalitatīvāku/kvalitatīvākus pakalpojumus/risināt problēmas (Tas var būt saistīts ar LEADER stratēģijas izstrādi un ieviešanu) vai tas ir saistīts ar dzīves padarīšanu interesantāku/dažādāku/dzīvīgāku (Sabiedrība aktivizēšana jebkādā formā), vai arī iestāties par esošās dzīves un vērtību saglabāšanu (Kultūras mantojums, Vides saglabāšana) vai ko citu. Visi šie mērķi ir un var būt raksturīgi Pilsoniskai sabiedrībai un augstākminēto var iekļaut izpildāmajos mērķus vai solījumos sabiedrībai. Tomēr, pārāk daudz mērķu/redzējumu par biedrības “Daugavkrasts” darbu var apgrūtināt uztveri par to, ko organizācija dara un gaidas (Expectation) no iesaistes biedrībā vai tās rīkotajos pasākumos.
- 3) Izsverot veidu, kā ieviest ieteikumus, no ziņojuma par biedrības līdzšinējās darbības auditu, jau sākotnēji izvērtēt ierobežoto Nevalstisko organizāciju iespēju piesaistīt finanšu līdzekļus ieteikumu ieviešanai dzīvē. Ja stratēģiju un plānu izstrādei finanšu līdzekļi ir pieejami, tad faktiska rīcība stratēģiju ieviešanai ir apgrūtināta. Tāpat, vēlams pārdomāt kā deklarātīvos ieteikumus praktiski ieviest (Piemēram, izvēloties metodes, tās apgūstot un pielietojot) Audita ziņojumā ietverto rekomendāciju izpildei, aicinātu ar tiem doties uz pašvaldību un uzsākt diskusiju par šo ieteikumu pilnīgu vai daļēju finansēšanu no Pašvaldības budžeta. Tāpat, izvērtēt rekomendāciju uzdevumu formulēšanu un atbildību sadali.
- 4) Jaunās funkcijas izpildei biedrībai nepieciešams izveidot jaunu zīmolu (Minēts vairākās rekomendācijās). Ir jāatrod kādas cilvēciskas vērtības un emocijas ir tajā, ko jūs dariet- ko piedāvājat. Ir jāidentificē jaunā zīmola mērķis (Iepriekšējos punktos aprakstīts), Zīmola identitāte, Zīmola Unikālitate, Zīmola pozicionēšana, Zīmola tēls, Zīmola komunikācija u.c
Lai arī iepriekšējos rekomendācijas punktos tika atzīmēts, ka nepieciešams fokusēties, jāņem vērā, ka esošā aktīvā mērķa grupa ir šaura un funkciju pildīšanai jāpiesaista dažādas mērķa grupas. Efektīvai jaunu organizāciju un aktīvo iedzīvotāju piesaistei (Klienti) ir nepieciešams izstrādāt “Daugavkrasta piedāvājumu” dažādām grupām (Tā sauktie organizācijas produkti vai “Selling Point”), kas konkrēti definē, ko organizācija vai cilvēks iegūs no šī NVO kontakta punkta. Vēsturiskie tradicionālie NVO pakalpojumi bieži vien jau nav “Pārdodami” vai pavisam drīz nebūs “Pārdodami”. (Piemēram, ja cilvēks ir ieguvis Kontakta punktā pamatinformāciju par NVO darbu un sācis aktīvi darboties NVO jomā, tas pavisam drīz iegūs ceļus kā tikt pie informācijas no šīs jomas Nacionālajiem līderiem vai citiem informācijas avotiem. Būtu nelietderīgi, ja “Daugavkrasts” kļūtu par citu informācijas avotu pastāvīgu pārpublicētāju. Tas nebūs interesanti ne tikai novada NVO, bet arī potenciālajiem finanšu devējiem
- 5) Nepārprotams biedrības “Daugavkrasti” produkts, ko Kontakta punkts var darīt ir koordinēt Sabiedrības līdzdalību pašvaldības darbā, ja vien neparādās citas organizācijas, arī politiskas. Jāuzmanās par šīs funkcijas politizēšanu.

Kontaktpunktam bez faktiskas koordinēšanas, ir vai nu jāspēj izveidot kontakts ar visiem politiskajiem spēkiem pašvaldībā (Ar kontaktu saprotot tādas attiecības, kur ikviens politiskais spēks redz pienesumu ne tikai novadam, bet arī politiskā spēka attīstībai- nekonkurē), vai arī jāievēro pilnīga neitralitāte (Neiesaistot nevienu politisko spēku un uz visiem pasākumiem vienmērīgā apjomā aicinot un iesaistot pilnīgi visus).

Pildot Sabiedrības līdzdalības koordinēšanas funkciju, var izveidoties situācija, ka kādi politiskie spēki neredz kontaktpunktu par savu atbalstu un to noliedz, tomēr šajā gadījumā jāstrādā pie tā, lai šīs funkcijas finansēšana ir maksimāli neitrāla.

- 6) Biedru iesaistei tiek piedāvāts veidot cilvēku "Stropus" pagastos. Sociālā zinātnē ir zināms fakts, ka cilvēki aktīvi komunicē ar 150 cilvēkiem, kas nozīmē, ka, ja tiek sasniegts viens cilvēks, kam jānodod ziņa tālāk, tas var sasniegt citus 150 cilvēkus, tādā veidā nodrošinot informācijas multiplikācijas efektu. Šī iemesla dēļ ideja par tādu kā komunikācijas centru veidošanu novadā ir pozitīvi vērtējama, tomēr aicinātu pārdomāt to nosaukt tik specifiskā vārdā. Cilvēkiem patīk dažādi, arī lingvistiski, jauninājumi, tomēr vārda "Strops" lietošana var radīt daudz pārpratumu ne vien šī jēdziena iedzīvināšanas procesā, bet arī sapratnes veidošanā no citu novadu iedzīvotāju puses.

Atbalsta funkcijai iedzīvotāju informēšanai un mobilizēšanai novada apdzīvotajās vietās aicinu, pirmkārt, izmantot esošās pulcēšanās formas un viņu identitāti (Esošas biedrības, Pašdarbības kolektīvus, Vacāku grupas u.t.t.) lai šīm esošajām sadarbības formām piešķirtu papildus jēgu, ko var izdarīt ar līderu vai pārstāvju zināšanu un iemaņu uzlabošanu par sadarbību un līdzdalību.

Vietās, kur nav vērojama pulcēšanās, rekomendētu izmantot un aicināt veidot Latvijā zināmas sadarbības formas, kuras var nosaukt par "Stropiem", tomēr tad tās ir patiesi pozicionē kā iekļaujošas un labi saprotamas dažādām cilvēku grupām.

- 7) Veidojot platformu NVO kontaktpunkta formā, izvērtēt un attīstīt iedzīvotāju izpratni par jēgpilnu līdzdalību lēmumu pieņemšanā. Vienmēr būs cilvēki, kas līdzdarboties lēmumu pieņemšanas procesā gribēs ne tajā izpratnē, kas būs jēgpilna pašvaldībai (Pašvaldība nesaņems priekšlikumus vai komentārus, ko var izmantot Pašvaldības rīcības politikas veidošanai), bet pašvaldības vai potenciālā NVO kontaktpunkta radītās iespējas izmantos tāpēc, lai kļiedētu garlaicību, papildītu savas ambīcijas u.t.t. Veidojot līdzdalības instrumentus konkrēti un nepārprotami identificēt jautājumus un līdzdalības mērķus un jautājumus.

- 8) Iedzīvotāju vēlme sadarboties, veidot pašiniciatīvu, līdzdarboties novada attīstībai ir un būs saistīta par piederības sajūtu un apziņu vietai un cilvēku kopienai. Aicinu pievērst uzmanību visām rekomendācijām, kas saistītas ar piederības sajūtas veidošanu, identitātes veidošanu, tai skaitā, Vietražu procesu. Identitāte un piederība ir cieši saistīta ne tikai ar Pilsonisko līdzdalību, bet arī ar Vietas mārketingu, kas veiksmīgi izmantojams gan pašvaldības mērķu sasniegšanai, gan uzņēmējdarbības attīstībai. Šī procesa nodrošināšanai lielāka loma būtu tieši pašvaldībai un mazāk NVO kontaktpunktam. Potenciāli, biedrība "Daugavkrasts" šajos procesos varētu iesaistīties kā ciešs partneris, bet ne kā vadošais procesa virzītājs. Tomēr, biedrība "Daugavkrasts" kopā ar

saviem NVO partneriem novada ietvaros un potenciāliem nacionāliem un starptautiskiem partneriem ir ar lielu potenciālu piesaistīt finanšu līdzekļus projektu formā atsevišķu projektu īstenošanai, kas veicina kopējas identitātes veidošanu un vairo piederības sajūtu novadam.

- 9) Digitālo instrumentu izmantošana sadarbībai un līdzdalībai ir būtiska, tomēr īpaši izvērtējami ir tie instrumenti, kas būtu attiecināmi uz biedrību "Daugavkrasts". Ir jāņem vērā, ka digitālie rīki mēdz būt ne tikai dārgi to izveides stadijā, bet arī tiem nepieciešami resursi to uzturēšanai. Vislabākais digitālais rīks ir tas, kas tiek lietots pat, ja tas ir bezmaksas, bet vissliktākais ir nelietots rīks un instruments, lai arī cik tajā ir ieguldīts. Rekomendēju instrumentus, kas paredzēti nodrošināšanai pašvaldības plānošanai, izmantot vismaz partnerībā ar pašvaldību.
- 10) Attīstot jaunu funkciju biedrībai, tajā, kas saistīts ar NVO sadarbības veidošanu un līdzdalības veicināšanu, aicinātu kritiski izvērtēt izstrādāto biedrības "Daugavkrasts" lomu un funkciju plānošanas matricu. Lai arī vajadzība pēc, piemēram, juridiskām zināšanām un finanšu atbalsta ir nepieciešams gan biedrībai, gan arī mērķa grupām, tomēr ar šīm lomām/funkcijām būs grūti radīt pārmaiņas un ierosināt cilvēku aktivitāti un līdzdalību. Aicinu domāt par pavisam citu lomu attīstību, kur pieaicinātajiem cilvēkiem ir nevis loma "Jurists", bet kāda loma, kura satur nepieciešamību pēc zināšanām par juridiskiem jautājumiem vai pat jurista izglītība. Analogiski, arī par grāmatvedību un finansēm. Nevalstiskā organizācija grūti iedomāties lietišķu ofisam tipisku funkciju "Biroja administrators" ar tehniskām funkcijām. Tā kā izstrādātajās rekomendācijās ir aicināts rosināt veidot koprades telpu, administratora funkciju rekomendēju paplašināt līdz vietrades vai kopienu veidotāju funkcijai (Vairāk orientējoties uz sociāliem pienākumiem), kas iekļauj arī daudzus lietišķus darba pienākumus.
- 11) NVO atbalsta punktam, iesaistoties sabiedrības līdzdalības veicināšanā, ņemt vērā kopumā pozitīvo un lielo vēlmi uzlabot procesus NVO un gatavību iesaistīties pašvaldības darbā. Respektēt faktu, ka trūkst zināšanas par praktisko darbību, ir augsts pilsoniskā aktīvisma līmenis, taču pietrūkst detalizētas organizāciju analīzes (Kādas jomas pārstāv, Vai ir aktīvas novadā, vai tās pārstāv, vai ir resursi darbībai), ko būtu nepieciešams veikt. Sabiedrības līdzdalība ir notikusi diezgan lielā "pašplūsmā"- Nav sistēmas, kas ir jādara konkrētās rīcības- Līdzdalību var novērtēt kā neformālu. Lielā mērā līdzdalības intensitāte ir atkarīga no personālijām vai vadības. NVO Kontaktpunkta darbības mērķos būtu jāizvirza attīstīt iedzīvotāju zināšanas par līdzdalību, regulāri monitorēt NVO un Pilsonisko sektoru novadā, kā arī attīstīt līdzdalības instrumentus atbilstoši projektā izstrādātajām vadlīnijām.
- 12) Ņemt vērā, ka dažādi līdzdalības mehānismi, ko noteiks Jaunais pašvaldību likums un pašas pašvaldības normatīvie akti, lielākoties ir jāorganizē pašai pašvaldībai, bet biedrībai "Daugavkrasts", attīstot jauno funkciju, vēlams koncentrēties uz sadarbības partnera lomas stiprināšanu pašvaldībā, līdzdalības mehānismu skaidrošanu gan pašvaldības darbiniekiem, politiķiem, gan iedzīvotājiem un NVO, kā arī veicināt iedzīvotāju iesaisti un stiprinot uzticības līmeni plašākai sabiedrībai. Būtiski, lai biedrības izveidotais NVO atbalsta

centrs kļūst par uzticības pilnu vidi plašā mērogā NVO viedokļu pulcināšanai un viedokļu dažādības attīstībai kā arī debašu un diskusiju kultūras veicināšanai novadā.